

АСОЦИАЦИЯ РОДИТЕЛИ

**ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ И ВКЛЮЧВАНЕ
НА РОДИТЕЛИТЕ
В ПРОГРАМА „СТЪПКИ ЗАЕДНО“**

НАРЪЧНИК ЗА УЧИТЕЛИ И ПРОФЕСИОНАЛИСТИ

София
2023

unicef
за Всяко дете

Наръчникът е част от програма „Стъпки заедно“, която се изпълнява съвместно от Уницеф България и Министерство на образованието и науката през 2020-2022 г.

Наръчник за учители и професионалисти
Взаимодействие и включване на
родителите в програма „Стъпки заедно“

СЪСТАВИТЕЛ
Асоциация Родители

ИЗДАТЕЛ
© Асоциация Родители
Всички права запазени.

УВОД

Уважаеми учители,

Наръчник „Взаимодействие и включване на родителите в програма „Стъпки заедно“ е създаден от екипа на Асоциация Родители, за да подкрепи учителите и училищните екипи, които са избрали да работят по Програмата да изградят свои практики и политика за включване на родителите в училищната общност.

Успешното прилагане на програмата „Стъпки заедно“ в голяма степен зависи и от пълноценното включване на родителите в нея. Участието на родителите гарантира прилагането на принципите, на които е основана програмата: подкрепа и утвърждаване на училищна култура на взаимно уважение, равно достойнство, справедливост; насърчаване на информирано и компетентно участие на всички членове на училищната общност, което включва и родителите; прилагане на цялостен училищен подход, като се подкрепят дейностите на всяко ниво в рамките на училището.

Наръчникът ще сподели опита от прилагането на програма „Стъпки заедно“, която насърчава цялостна училищна политика за сигурна образователна среда и подпомага прилагането на Механизма за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование.

В него ще намерите апробирани от Асоциация Родители инструменти за взаимодействие между семейството и училището на ниво изграждане на училищна общност, индивидуална и кризисна работа с родители. Наръчникът е изцяло с практическа насоченост и е обвързан с Работилници за срещи на класа – Програма на УНИЦЕФ за социално и емоционално учене в клас с цел превенция на насилието и тормоза и Ученическите активации, които са елементите за директна работа с децата. В приложенията ще откриете споделени практики, реализирани в пилотните училища по Програмата, които можете да използвате за вдъхновение или за директно прилагане.

СЪДЪРЖАНИЕ

6 / 7

ВЪВЕДЕНИЕ

8 / 15

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С РОДИТЕЛИ КАТО ЧАСТ ОТ ПРОГРАМА „СТЪПКИ ЗАЕДНО“

НОВ ПОДХОД НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ

НИВА НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С РОДИТЕЛИТЕ

ПРИМЕРЕН КАЛЕНДАР НА ДЕЙНОСТИТЕ С РОДИТЕЛИ ПРЕЗ
УЧЕБНАТА ГОДИНА

16 / 23

ИНСТРУМЕНТИ ЗА РАБОТА С РОДИТЕЛИ ПО ПРОГРАМА „СТЪПКИ ЗАЕДНО“

ПРОУЧВАНЕ НА НУЖДИТЕ НА РОДИТЕЛИТЕ

ВЪВЕЖДАЩИ РОДИТЕЛСКИ СРЕЩИ

ОБЩНОСТНИ СЪБИТИЯ С УЧАСТИЕТО НА РОДИТЕЛИТЕ

24 / 29

ВКЛЮЧВАНЕ НА РОДИТЕЛИТЕ В ПРОГРАМАТА „СТЪПКИ ЗАЕДНО“

ПЛАН ЗА ВЪВЕЖДАЩА РОДИТЕЛСКА СРЕЩА

ПЛАН ЗА ТЕМАТИЧНА РОДИТЕЛСКА СРЕЩА

ПОДКРЕПА НА ИНДИВИДУАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ВСЯКО ДЕТЕ

30 / 33

ОСОБЕНОСТИ НА РАБОТАТА С РОДИТЕЛИ НА ДЕЦА В РАЗЛИЧНИТЕ ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ

34 / 35

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

36 / 55

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ 1: СПОДЕЛЕН ОПИТ И ПРАКТИКИ

ПРИЛОЖЕНИЕ 2: ИЗНЕСЕНА РОДИТЕЛСКА СРЕЩА

ПРИЛОЖЕНИЕ 3: ВЪВЕЖДАЩА РОДИТЕЛСКА СРЕЩА

ПРИЛОЖЕНИЕ 4: ОБЩНОСТНИ СЪБИТИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ 5: ПРИМЕРЕН ТЕКСТ НА ПОКАНА ЗА
ИЗНЕСЕНА РОДИТЕЛСКА СРЕЩА

ПРИЛОЖЕНИЕ 6: ПОКАНА ЗА ОБЩНОСТНО СЪБИТИЕ

ПРИЛОЖЕНИЕ 7: АНКЕТА ЗА РОДИТЕЛИ

ПРИЛОЖЕНИЕ 8: ГОДИШЕН ПЛАН ЗА РАБОТА С РОДИТЕЛИ

ВЪВЕДЕНИЕ

Съществува широко разпространена представа, че между семейството и училището цари тотално недоверие и напрежение. Ако разгледаме фактите обаче, ще видим доста различна картина. **Изследване, направено от Асоциация Родители по поръчка на Министерството на образованието и науката през 2019 г., показва, че в повечето случаи и двете страни осъзнават и уважават отговорността на другата.** Вижда се, че има немалко места в страната, където училище и родители работят в синхрон, където училищният климат е позитивен и където образованието се случва по добър начин. Само че тези училища остават невидими, както са невидими „добрите“ родители, които не създават проблеми и съответно с тях никой не се занимава.

Според изследването, „проблемните родители“ са около 10%, но те поглъщат огромна част от времето на учителите за работа с родители. Това оставя мнозинството родители – тези, които са готови да партнират на училището – в периферията на взаимодействието. Вследствие на многото време и усилия, които образователните специалисти отделят на „проблемните родители“, те си изграждат нагласата, че да се работи с родители е трудна и тежка задача. Такова неосъзнато изместване на фокуса на работата с родители действа разрушително както на нагласите, така и на практиките на училищните екипи и блокира същностната работа за привличане на родителите като партньори. Вследствие на нагнетяването в общественото пространство негативни представи за отношенията в училището като цяло, учители и родители имат обща нагласа за лоша комуникация между училище и семейство, но попитани за личния си опит, в повечето случаи посочват своя клас и/или своето училище като добър пример. Това е важен извод, който показва, че за участниците в училищната общност действията на конкретните хора на място са определящи за отношенията, дори в разрез с преобладаващите обществени нагласи. Няма външна сила, която да разреши проблемите във взаимоотношенията между учители и родители – нито закон, нито институция може да наложи доверие и партньорство между тях. Положението е аналогично на изграждането на партньорство между двамата родители – ако те не инвестират време, усилия и желание да изградят помежду си отно-

шения на доверие и взаимна подкрепа, законите и институциите могат само да ограничат щетите, които те биха си нанесли един на друг и на детето. Затова от решаваща важност е всяко училище да има собствена цялостна училищна политика за взаимодействие с родители, която да разполага с инструменти за взаимодействие с всяка специфична група родители и с всеки родител поотделно. Само така училището ще успее да привлече може би най-ценния ресурс, с който разполага – родителите, с техните идеи, контакти, професионални умения и най-важното: автентичният им дълбок интерес децата да успеят.

ЦЕЛ НА ЦЯЛОСТНАТА УЧИЛИЩНА ПОЛИТИКА ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С РОДИТЕЛИТЕ:

Основната цел е осигуряване на възможно най-пълна подкрепа за пълноценното развитие на детето чрез обединяване на ресурсите на семейството и училището.

Основополагащи принципи, на които би следвало да се основава училищната политика, за да постигне основната си цел:

- ▤ В центъра на отношенията между училищния екип и родителите стои благосъстоянието на детето;
- ▤ Родителите и училищният екип са партньори – всеки със своите компетентности и отговорности, които се отнасят с взаимно уважение един към друг;
- ▤ Лидерската роля за създаването и системното прилагане на училищната политика за взаимодействие с родителите принадлежи на училищното ръководство и педагогическия екип;
- ▤ Училищната политика за взаимодействие с родителите отчита нуждите на родителите, свързани с пълноценно изпълняване на тяхната родителска роля и нуждите на училищния екип, свързани с пълноценно изпълняване на професионалната му роля;
- ▤ Училищната политика за взаимодействие с родителите осигурява условия за равнопоставено участие на двамата родители в интерес на пълноценното развитие на детето;
- ▤ Училищната политика за взаимодействие с родителите е гъвкава и се развива във всяко училище според собствения му контекст;
- ▤ Училищната политика за взаимодействие с родители включва и търсене на мнението на учениците;
- ▤ Училищната политика за взаимодействие с родители предполага и наличие на политика за създаване на сигурна среда за учениците, доколкото това касае включването на родителите.

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С РОДИТЕЛИ КАТО ЧАСТ ОТ ПРОГРАМА „СТЪПКИ ЗАЕДНО“

НОВ ПОДХОД НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ

Както за тази програма, така и за всяка друга, която цели повишаване капацитета на училищните екипи, подобряване на средата и климата в училище, въвеждане на нови подходи на преподаване, промяна в ценности и политики на училището, изисква не само информиране на родителите, а и въвлечането им на всяко възможно ниво по дадена програма. Това може да се осъществи като:

- допитване до родителите преди и по време на програмата, за техните впечатления, нужди, ефект който наблюдават;
- включване в дейности заедно или отделно от децата;
- повишаване на капацитета на родителите по конкретни теми;
- споделени ценности на ниво училище;
- запознаване със спецификите и изискванията на съответната програма, така че родителите да са подкрепа към децата си в семейната среда.

Подобен подход освен, че ще повиши ефекта от програмата или въведените промени, също така ще засили доверието на семейството към училището, ще подкрепи съществуването на силна училищна общност и ще осигури възможност за развиване на партньорство и подкрепа между семейството и училището. Когато родителят е информиран и въвлечен в усилията на училищния екип за промяна на средата и повишаване качеството на учене и развитие на тяхното дете, той може много повече да разбира и уважава труда на учителите и да вижда в тяхно лице професионалисти, които са загрижени и правещи най-доброто за децата. Това неизменно намалява напрежението и конфликтните ситуации, защото общуването се основава на взаимно уважение и зачитане. Защо е важно училищният екип да инвестира усилия и време за привличане на родителите в програмата?

- Насочването на усилията на семейството и училището в една посока създава повече възможности за постигане на желаните резултати;

- Добре планираното и последователно включване на родителите намалява риска от отказ от участие;
- Родителите – с техните идеи, контакти, професионални умения и най-важното, с автентичния им дълбок интерес децата да успеят – са безценен ресурс, който училището може да използва за постигане на целите на програмата.

Кои са основните стълбове на успешното включване на родителите?

1. Планиране

Инцидентното включване на родителите в отделни дейности или събития не им позволява да видят цялата картина и оставя у тях впечатлението, че училището „им губи времето“ със самоцелни инициативи. Затова всички дейности с участието на родителите трябва да бъдат част от цялостен училищен план за взаимодействие със семействата на учениците, да имат ясна цел и взаимовръзка.

2. Добра комуникация

Своевременното информиране, осигуряването на канали за обратна връзка, демонстрирането на уважение, разбиране на затрудненията и зачитане на нуждите на родителите, са фактори, които допринасят за подобряване на сътрудничеството между семейството и училището.

3. Пълноценно участие в училищната общност

Участието на родителите при вземане на решения, подкрепата за техните инициативи и отчитането на тяхното мнение е многократно по-ефективно от привличането им единствено като публика на училищни събития или общуването с тях единствено при инцидент.

4. Отчитане на спецификите както на отделните групи родители (в зависимост от възрастта на децата, социалния, образователния или здравния статус и т.н.), така и на индивидуалните особености на всяко семейство

Очакването, че всички родители ще бъдат ангажирани и сътруднически по един и същ начин може да доведе до разочарование и отказ от усилия за постигане на добро взаимодействие. Важно е училищният екип да подхожда професионално към изграждането на отношенията със семействата на учениците.

5. Ясно разграничаване на работа с родителите: общностната, която има за цел да развива училищна общност с общи цели и правила, от индивидуалната – взаимодействието, което подкрепя индивидуалното развитие на всяко дете

Смесването на двата типа взаимодействие води до хаотичност на комуникацията и неудовлетворителни резултати като липса на желание за контактуване, засилена възискателност от страна на родителите по отношение на училището или демонстрация на незаинтересованост. В рамките на този наръчник ще представим инструменти както за общностна, така и за индивидуална работа с родителите.

НИВА НА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С РОДИТЕЛИТЕ

Както работата с учениците, така и взаимодействието с родителите се осъществява на 3 нива:

НА НИВО УЧИЛИЩЕ

- Привличане на родителите към участие в училищната общност, припознаване на училището като „нашето училище“ – място със собствен облик и училищна култура, която родителите споделят;
- Включване на родителите при изработването и приемането на общоучилищните ценности, правила и последици на възстановителния подход;
- Гарантиране на възможност родителите да участват информирано и компетентно в създаването на сигурна училищна среда както чрез ефективна работа на Обществения съвет, Координационния съвет за справяне с насилието и тормоза в училище, така и чрез форми, инициирани от тях самите. Макар и да съществуват такива съвети във всяко училище, в повечето случаи ролята на родителите е само формална и те реално не участва във вземането на решения и определянето на училищните политики.

Планирането и прилагането на обща политика за работа с родители на ниво училище носи множество предимства и ползи както за училищния екип, така и за родителите и децата. Подобна стъпка ясно дава знак, че всички специалисти работещи в училището имат сходни разбирания и полагат общи усилия в прилагане на цялостен подход към родителите. Това освен че повишава доверието към училището от страна на родителите, им носи предвидимост и спокойствие, че техните нужди ще бъдат чути и ще бъдат част от училищния живот на децата си. За училищния екип подобно планиране води до подреденост на работата и до облекчаване на личните усилия на всеки един поотделно, както и споделяне на опит и практики между всички тях. От друга страна, подобен подход води до устойчивост и традиции и може да бъде надграждан и променен във времето според нуждите както на учителите, така и на родителите и децата.

НА НИВО КЛАС

Изграждане на отношения между родителите от класа като загрижена общност, на отношения на приемане, взаимно уважение и взаимопомощ както по отношение на децата, така и между самите родители чрез провеждане на тематични родителски срещи и общи събития, насочени към социално и емоционално учене и утвърждаване на ценности и правила на класа, идващи от учениците и родителите.

Опитът от програмата доказва, че, за да се изгради една сплотена общност на класа, не е достатъчно родителите да се виждат на родителски срещи, в двора на училището, когато водят и посрещат децата си, на общи събирания. Същото важи и за разбирането, че ако населеното място или кварталът е малък и всички се познават или са роднини, то те автоматично имат близки отношения и се познават в ролята си на родители на конкретното дете в конкретния клас. За да се преодолеят тези заблуди и да се изгради една наистина загрижена и подкрепяща се класна общност, е необходимо да бъдат предприети действия и направени целенасочени усилия в това родителите да се опознаят и сплотят. Подобна връзка между родителите, класния ръководител и децата в един клас помага много за преодоляването на трудни и кризисни ситуации – проблеми между децата или между възрастните, трудна адаптация, трудности в обучението, сплотяване на децата и т.н. Също така активното участие и поемане на ангажменти на родителите към нуждите на класа и децата ги въвлича като партньори на класния ръководител и останалите учители. Практиката показва, че когато един родител е активен с дейностите на класа, той е активен и ангажиран и в обучителния процес, напредъка и развитието на собственото си дете. Дори този родител да няма достатъчно умения и капацитет, за да подкрепя детето си, като му помага с домашни или наваксване на изоставане, бидейки активен и общувайки с класния и останалите родители и деца, може да има много повече доверие и мотивация да търси подкрепа и да съдейства на педагогическите и непедагогическите специалисти, така че те да могат да направят най-доброто, за да подкрепят детето през своите професионални умения. Най-малкото, един такъв родител няма да саботира усилията на екипа.

Когато говорим за въвличане на родителите е важно да се има предвид, че всеки родител, без значение от своя образователен и социален статус, може по свой начин и със своите умения да има принос към класната общност. За да се постигне това, е необходимо класният ръководител да познава малко повече родителите на своите ученици и да общува с тях извън проблемни и кризисни ситуации. Инструментите за изграждане на класна общност са много полезни в тази посока.

НА ИНДИВИДУАЛНО НИВО

Понякога се смята, че учителите търсят родителите само при инциденти или проблеми с детето и това създава негативна нагласа за общуване между двете страни. В тези случаи прозвъняването от учителя или поканата за среща може да провокира родителя да се опитва да избегне контакт, да реагира негативно или агресивно, да не приеме съвети, препоръки и молба от учителя. Регулярното общуване и споделяне на информация от учителите към родителите за развитието на тяхното дете, отвъд проблемни ситуации, носи спокойствие и увереност у родителя, че детето им е забелязано, оценено и подкрепено. Също така, в подобни срещи и разговори родителите опознават децата си в училищна среда, а учителите научват повече за своите ученици. Това носи ползи както за възрастните, така и за децата, защото цялостната картина от живота в дома и в училището на детето е предпоставка за намиране на най-добрите подходи за подкрепа към него от страна на значимите възрастни. В случаи на проблем – изоставане, тормоз или насилие, липса на мотивация за учене или общуване и др., могат много по-лесно да бъдат забелязани и преодолени, когато учители и родители си сътрудничат и имат връзка, основана на взаимно доверие.

Предоставянето на възможност и условия родителите на всеки ученик да се убедят, че детето им е прието като равноправен участник в общността, пълноценно участва в създаването на сигурна училищна среда и че може да потърси и намери помощ при трудности, засилва доверието и подобрява комуникацията между семейството и училището.

ПРИМЕРЕН КАЛЕНДАР НА ДЕЙНОСТИТЕ С РОДИТЕЛИ ПРЕЗ УЧЕБНАТА ГОДИНА

Добре е всички дейности с родителите да се обмислят в контекста на прилагането на стратегията на училището за превенция на насилието и тормоза, което ще допринесе за по-системен и цялостен подход, ще ангажира голяма част от родителите и ще има по-дълготраен и значим ефект върху промяната към по-сигурна училищна среда. Опитът на петте училища, които пилотно прилагаха програмата, показва, че добре работи подходът, при който планирането става на етапи:

- Първоначално планиране на дейностите на ниво училище;
- Провеждане на анкета сред родителите;
- Планиране на ниво клас.

В помощ на това планиране Ви предлагаме примерен календар на дейностите с родители през една учебна година. В календара са включени дейности, насочени както към изграждане и укреп-

ване на училищната общност, основана на споделени ценности, правила и последствия, така и дейности, целящи взаимодействие с родителите на ниво индивидуална подкрепа на всеки ученик, не само реакция в случай на криза.

ПРИМЕРЕН КАЛЕНДАР

Септември

- **Общностно ниво**

Анкета сред родителите;
Въвеждаща родителска среща.

- **Индивидуално ниво**

Получаване от родителите на информация за особеностите и развитието на ученика.

Октомври

- **Общностно ниво**

Тематична родителска среща за изработването и приемането на общоучилищните ценности, правила и последици на възстановителния подход. За всеки клас с класния ръководител.

- **Индивидуално ниво**

Подготовка за индивидуална комуникация с родителите – събиране на наблюдения за всеки ученик.

Ноември

- **Общностно ниво – при възникнала необходимост**

Тематична родителска среща по тема, избрана в анкетата от родителите. Може да е обща за няколко класа от един випуск или етап на обучение.

- **Индивидуално ниво**

Подготовка за индивидуална комуникация с родителите – събиране на наблюдения за всеки ученик.

Декември

- **Общностно ниво**

Общностно събитие с участието на родители.

- **Индивидуално ниво**

Подготовка за индивидуална комуникация с родителите – събиране на наблюдения за всеки ученик.

Януари

- **Общностно ниво – при възникнала необходимост**

- **Индивидуално ниво**

Обобщаване на информацията от всички учители, които преподават на ученика;

Създаване и съгласуване на график за индивидуални срещи с родителите;

Комуникиране на обобщената информация с двамата родители (писмено и/или в среща).

Февруари

- **Общностно ниво**

Тематична родителска среща по тема, свързана с развитието на децата и предложена от родителите.

- **Индивидуално ниво**

Подготовка за индивидуална комуникация с родителите – събиране на наблюдения за всеки ученик.

Март

- **Общностно ниво – при възникнала необходимост**

- **Индивидуално ниво**

Подготовка за индивидуална комуникация с родителите – събиране на наблюдения за всеки ученик.

Април

- **Общностно ниво – при възникнала необходимост**

Тематична родителска среща (ако има заявка от страна на родителите).

- **Индивидуално ниво**

Подготовка за индивидуална комуникация с родителите – събиране на наблюдения за всеки ученик.

Май

- **Общностно ниво – за начален етап**

Общностно събитие с участието на родителите.

- **Индивидуално ниво**

Обобщаване на информацията от всички учители, които преподават на ученика;

Създаване и съгласуване на график за индивидуални срещи с родителите;

Комуникиране на обобщената информация с двамата родители (писмено и/или в среща). Провеждане на индивидуални срещи с родители на ученици в начален етап.

Юни

- **Общностно ниво – за прогимназиален и гимназиален етап**

Тематична родителска среща (ако има заявка от страна на родителите);

Общностно събитие с участието на родителите.

- **Индивидуално ниво**

Обобщаване на информацията от всички учители, които преподават на ученика;

Създаване и съгласуване на график за индивидуални срещи с родителите;

Комуникиране на обобщената информация с двамата родители (писмено и/или в среща). Провеждане на индивидуални срещи с родители на ученици в прогимназиален и гимназиален етап.

Годишен план за работа с родители [Приложение 8](#).

На база проучване на опита на десетки училища в България и други страни през последните 12 години екипът на Асоциация Родители ви предлага тествани и доказали предимствата си инструменти за работа с родители. Те могат да се адаптират и донадграждат спрямо нуждите, спецификите и предпочитанията на училището, родителите и контекста, в който се използват. Важно е да не се забравя, че всеки от тези инструменти, за да постигне максимално добри резултати, е необходимо да се прилага за по-дълго време и периодично да се следи дали е необходимо да се направят някои промени, така че да отразява реално нуждите на всички страни.

ИНСТРУМЕНТИ ЗА РАБОТА С РОДИТЕЛИ

ПРОУЧВАНЕ НА НУЖДИТЕ НА РОДИТЕЛИТЕ

Във взаимодействието „училище-семејство“ педагогическите специалисти планират дейностите за включване на родителите – родителски срещи, празници, открити уроци и т.н. Възможно е обаче родителите да не проявяват интерес или да са пасивни по отношение на предлаганите дейности. Една от основните причини това да е така е, че родителите не припознават своите нужди в активностите, организирани от училището. От една страна, допитването до родителите за техните нужди помага на специалистите да планират дейности, които има по-голяма вероятност да привлекат и активизират родителите. Това спестява на учителите разочарованието от липсата на отклик у родителите, въпреки вложените усилия и време от страна на училището. От друга страна, допитването до родителите ги кара да се чувстват значими, повишава доверието им към училището и ги прави по-отворени към предложенията на учителите. Да не пропускаме и фактът, че родителите са огромен ресурс за училището и от тяхна страна могат да дойдат идеи и подкрепа за много полезни дейности както за подобряване на взаимодействието между училището и семејството, така и за развитието на училищната общност като цяло. С други думи, изясняването на нуждите на родителите на ниво клас, випуск, етап и училище допринася за подобряването на взаимоотношенията на общностно ниво и повишаване на доверието между родители и училище.

За да бъде добре планирано взаимодействието с родителите в съответствие с актуалните им нужди, най-добре е допитването до тях да става в началото на всяка учебна година – още преди провеждането на първите родителски срещи. Провеждането на второ допитване в края на годината, когато родителите могат да дадат обратна връзка за степента на своето удовлетворение от осъществените дейности през учебната година, може да бъде добър коректив за планирането на работата през следващата година.

За планиране на взаимодействието семейство-училище, основано на изследване на нуждите на родителите, е важно да се следват няколко стъпки:

Стъпка 1. Създаване на въпросник, който включва темите, по които училището иска да събере мнението на родителите, като например: доколко родителите са удовлетворени от взаимодействието си с училището; кои са въпросите, за които искат да се говори; какви са предпочитаните начини за комуникация; какви са уменията, които родителите очакват децата им да развиват в училище; каква е комуникацията между родителите; какви са дейностите, в които родителите биха се включили и др.

Избор на канали за разпространяване – електронен дневник, имейл, телефон, група на класа и др.

Стъпка 2. Събиране на мненията, обобщаване и анализ – според целите, които си поставя училището с допитването до родителите, събирането и анализът на данните може да става на ниво клас от класния ръководител, на ниво випуск или на ниво училище, което се осъществява от член на училищния екип.

Стъпка 3. Планиране на дейности в съответствие с излезлите от проучването нужди – спрямо мащаба на проучването, планирането на дейностите може да е на ниво, клас, випуск или цялото училище.

Стъпка 4. Връщане на обратна връзка към родителите – от класния ръководител или от член на екипа, който е провел проучването. За родителите е важно да бъдат своевременно уведомени за планираните дейности през годината. Предвидимостта и прозрачността на действията на училищните екипи намаляват напрежението и допринасят съществено за повишаване на доверието. Разбира се, винаги има място за допълнителни импровизации или извънредни действия, но когато това се случва в рамките на ясна структура на дейностите, родителите го възприемат много по-лесно.

Първата родителска среща за учебната година е подходящото място, на което класният ръководител да представи обобщението от резултатите от анкетата за родителските нужди и да предложи плана за дейности през годината.

Проучването на нуждите на родителите не трябва да е самоцелно. Въпросите трябва да са подбрани така, че да носят необходимата информация на училищния екип. Също така да е ясно след отговорите дали могат да се предприемат действия, които да откликнат на нуждите на родителите или да настъпят промени, които да постигат желаната от училището цел. Проучването може да е по въпроси, касаещи удовлетвореността на родителите от общу-

ването с училището, нагласите и очакванията им от обучителния процес и напредъка на децата им, мнението им за социалната среда и емоционалното състояние на децата им, нужди във връзка с бъдещето и развитието на децата и т.н. В контекста на програма „Стъпки заедно“ може да се включат въпроси за безопасността, насилието и тормоза в училище, както и предложение за промяна и превенция.

В Приложение 7 ще намерите примерни въпроси към родители на седмокласници. Училището, което създаде този въпросник, искаше да знае какви са причините родителите да избират друго училище за децата си след 7. клас, както и какви са нагласите им към предлаганите профили в това училище.

ВЪВЕЖДАЩА РОДИТЕЛСКА СРЕЩА

Много често учители и родители споделят, че традиционните родителски срещи за решаване на административни въпроси, попълване на декларации и документи, информиране на родителите за изисквания на учителите, събиране на пари и т.н. не постигат желаните резултати и създават усещане за загуба на време, което категорично влияе на мотивацията на родителите за участие в тях. Това, на свой ред, разочарова учителите и ги кара да си мислят, че родителите не се интересуват от образованието на децата си.

Привличането на родителите като партньори на учителите и училището може да започне още с първата родителска среща за годината, когато тя има различен формат и цел. Наричаме такава среща въвеждаща, защото може да е първа за даден етап от образование, първа за годината или такава, която въвежда в нова програма или подход на обучение, но тя може да се провежда и във всеки друг момент, стига да има ясни цели, да насърчава и приобщава родителя.

Въвеждащата родителска среща е един от най-важните инструменти за изграждане и развиване на училищна общност, основана на споделени ценности. Тя е целенасочено създадено пространство, в което по структуриран и управляван начин родителите имат възможност да споделят тревогите и очакванията си, да разберат кои от тях са реалистични и да припознаят своята роля в училищната общност. Това отговаря на нуждата им от информираност, предвидимост, сигурност и възможност за личен принос. Вследствие на това те развиват по-голямо доверие към училището, по-голяма склонност да контактуват с учителите и другите родители не само по повод на проблемни ситуации и са по-склонни да се включват в различни инициативи. Всичко това в случай на възникнал проблем допринася за намаляване на острите и непремерени реакции и помага за създаването на подкрепяща и развиваща среда за децата.

Въвеждащата родителска среща е пространството, което трябва да отвори възможности за всички останали дейности да се случат в атмосфера на доверие и партньорство. Ето защо е добре тя да е първото събитие, в което участват родителите през съответната учебна година – веднага, щом са готови резултатите от проучването на нуждите на родителите и първия вариант на училищния план.

Въвеждащата родителска среща има различна структура и цели от традиционните срещи и изисква различна подготовка, която може да стане в няколко стъпки:

Стъпка 1. Планиране на въвеждащата родителска среща с ясно определяне на целите, средата и формата.

Стъпка 2. Поканване на родителите – текстът на поканата трябва да е информиращ за целите на срещата, приканващ и мотивиращ родителите да участват. Също така поканата трябва да е изпратена достатъчно рано, за да имат време родителите да планират времето за участие.

Стъпка 3. Подготовка на физическата среда – за да могат всички участници да се чувстват равнопоставени и ангажирани със срещата, най-добре е местата за сядане да бъдат разположени в кръг. Така се избягва поставянето на родителите в позицията на ученици, седнали на чиновете, и традиционното криене зад гърба на седящия отпред.

Стъпка 4. Провеждане на въвеждащата родителска среща – въвеждащата родителска среща има за цел да създаде основите на доверие между учители и родители и да включи родителите в училищната общност. Ето защо всички нейни елементи са насочени към това да дадат на родителите възможност, от една страна, да споделят своите очаквания и притеснения за предстоящата учебна година, а от друга – да видят в лицето на педагогическия екип и най-вече на класния ръководител не просто съмишленик и партньор, но и професионалист, при когото могат да намерят подкрепа за въпросите, които ги вълнуват във връзка с развитието на децата.

За постигането на целите въвеждащата родителска среща се структурира около няколко основни компонента:

- Взаимно опознаване на родителите като основа на изграждане на доверието между тях – за целта се дава възможност на всеки родител кратко да представи себе си и детето си през отговор на позитивно зададен въпрос.
- Създаване на споделена представа за особеностите на възрастта

на децата и възможностите на позитивните възпитателни подходи – това може да стане чрез групово обсъждане и представяне на очакванията и притесненията на родителите и обобщение от класния ръководител или психолога/педагогическия съветник на училището.

- Планиране на дейности с участието на родителите за постигане на очакванията и избягване на рисковете, които родителите са идентифицирали – тук се включват и резултатите от проведеното проучване на нуждите на родителите и предложенията от предварителния план на училището.

Родителската среща може да приключи с ясна договорка какви ангажменти поемат родителите и учителите за съответната година. В Приложение 3 е споделен опитът от провеждането на такава в училище от Програма „Стъпки заедно“.

Разчупването на модела на традиционна родителска среща дава много възможности на училищния екип да предложи формат, който отговаря на специфичните нужди на родителите и учителите. Такъв различен подход може да намерите в Приложение 2.

ОБЩНОСТНО СЪБИТИЕ С УЧАСТИЕТО НА РОДИТЕЛИ

Общностните събития са отличен инструмент за взаимно опознаване и създаване на неформални връзки между всички членове на училищната общност – ученици, учители, родители, непедагогически състав. Всяко училище организира празненства или други събития, по време на които представя дейността си пред по-широк кръг на родители или местна общественост, но обикновено ефектът на приобщаване при такива събития не е голям. Когато родителите са поставени единствено в ролята на публика, събитието донякъде задоволява нуждата им от информираност, но не посреща другите нужди – от принос, признание, принадлежност и т.н. Донякъде родителите търсят задоволяване на нуждата си от признание чрез акцентиране върху участието и мястото на собственото им дете в програмата. Това по никакъв начин не заздравява връзките им с другите участници в училищната общност, напротив, поставя ги в условия на конкуренция и съответно ревниво следене дали детето им не е пренебрегвано за сметка на фаворизирането на други деца. Всичко това, вместо да подобрява атмосферата и да укрепва общността, води до напрежение и изостряне на отношенията. Затова е важно при планиране на общностни събития да се вземат предвид всички нужди на родителите и дейностите да предполагат сътрудничество и включване на колкото може повече хора.

Всяко време на годината е подходящо за организиране на общностно събитие, като то може да има различни форми – спортен празник, обща дискусия по важни за общността проблеми, инициатива по облагородяване на училищния двор, тематичен „Лов

на съкровища“ в сградата на училището с цел опознаването ѝ от новите ученици и техните родители, екскурзия или поход с участието на родители, благотворителна кампания и др. За да не се претоварва програмата както на учителите, така и на родителите, и за да не се стигне до демотивация поради пресищане, добър вариант е за годината да се планират 2-3 общностни събития с участието на родителите, като се остави възможност да се включат още едно-две, по инициатива на самите родители, ако се появи такава. Добре би било едно от събитията да е в началото на учебната година, за да подкрепи процеса на взаимно опознаване и създаване на доверие както между самите родители, така и между родители и учители. Възможно е някой от общностните събития да са за цялото училище, а други да са за определен етап или випуск.

Общностното събитие с участието на родители изисква по-детайлна подготовка, особено на първо време, докато всички участници в общността свикнат с такива събития и видят ползата от тях.

Стъпка 1. Изготвяне на училищен план за общностни събития с участието на родители за съответната учебна година. Участието на родителите при изготвяне на плана и отчитането на техните нужди в голяма степен гарантират по-висока ангажираност с дейностите впоследствие. След финализиране на плана родителите получават информация за планираните събития, като по този начин е удовлетворена нуждата им от предвидимост.

Стъпка 2. Включване на родителите в подготовката на събитията – по време на въвеждащата родителска среща родителите могат да бъдат поканени да изберат събитие, в чиято подготовка биха се включили, всеки според собствените си предпочитания и възможности.

Стъпка 3. Информиране на родителите за процеса на подготовка на събитието – за да се чувстват родителите въввлечени в процеса на подготовка на събитието, периодично им се изпраща информация за това, което се случва, и се отправят покани да се включат с нещо конкретно – да набавят някакъв материал, да намерят контакт с някоя фирма или институция, да помогнат с подредбата на пространството и т.н.

Стъпка 4. Покана за общностно събитие с участието на родители – поканата за общностното събитие трябва да стигне до родителите най-малко десетина дни преди самото събитие, за да имат време да подредят ангажиментите си така, че да не пречат на участието им в събитието. Добре е, когато се изготвя текста на поканата, да се има предвид дали тя е индивидуализирана, уважителна, конкретна, показваща зачитане на времето на родителите, зачитаща

ролята на двамата родители. Поканата може да бъде по-креативна и дори да е написана лично от децата за техните родители. Така родителят ще е още по-мотивиран да участва, знаейки, че това е важно за неговото дете.

Примерен текст за покана може да намерите в [Приложение 6](#).

Стъпка 5. Провеждане на общностно събитие с участието на родители – общностното събитие с участието на родители има за цел да създаде доверие между учители и родители и да включи родителите в училищната общност. Ето защо всички негови елементи са насочени към това да дадат на родителите възможност да общуват помежду си, с децата и с учителите по неформален, но структуриран начин, така че да имат общи позитивни преживявания, споделени емоции и усещане за общност. По време на такова събитие се търсят възможностите за сътрудничество и взаимопомощ – било чрез организиране на отборни игри или щафети с участието на родители и деца, било чрез общи дейности по засаждане на дръвчета, било чрез създаване на групи от родители и деца за покоряване на някой връх. Специален акцент може да се постави върху включването на бащите, които обичайно са по-малко ангажираният с контакти с училището родител. Добра практика в това отношение е провеждането под различни форми на Седмица на Бащата в училище.

За постигането на целите общностното събитие се структурира около няколко основни компонента:

- Взаимно опознаване на родителите като основа на изграждане на доверието между тях – за целта в рамките на групата/отбора преди началото на активните дейности в събитието се дава възможност на всеки родител кратко да представи себе си и детето си през отговор на позитивно зададен въпрос. Това сваля напрежението на родителите от неизвестността сред кого са попаднали и повишава нагласите им за сътрудничество.
- Провеждане на дейности, в които родителите не са само публика, но и активни участници, от чието взаимодействие зависи крайният резултат.
- Финална дейност, която поставя акцент върху общо позитивно преживяване – дали ще бъде почерпка с домашно приготвена храна или хоро на двора на училището, важното е да създава усещането за споделеност и положителна енергия.

Организирането и провеждането на общностно събитие с активното включване на родителите изисква мислене извън обичайните рамки и следене на ефекта от планираните дейности върху усещането на родителите, че участието им в такова събитие посреща техните нужди от принадлежност, принос и признание. Всяко училище може да планира собствени събития според нуждите на своята общност.

Стъпка 6. Обратна връзка към родителите – няколко дни след приключване на общностното събитие с участие на родителите е добре да се изпрати кратка благодарност към всички участвали и напомняне, че такива вълнуващи и приятни преживявания предстоят и тепърва. Целта на това послание е да поддържа у родителите усещането, че участието и приносът им е забелязан, да им върне емоцията от добре прекарания ден сред училищната общност и да създаде очакване за нови приятни преживявания с учителите и другите родители. Идеи за общностни събития, реализирани в пилотните училища от програмата „Стъпки заедно“, може да намерите в [Приложение 4](#).

Първите стъпки за включване на родителите в Програмата следва да се направят още в началото на учебната година. Освен от информиране за включването на училището в прилагането на програмата, родителите имат нужда от това да придобият ясна представа за нейните цели и методи, както и за своето място и роля в нея. Затова е важно още на първата родителска среща те да имат преживяване, което да ги въвлече в активно участие и да им покаже на практика какви ценности споделят участниците в нея. В подкрепа на това въвличане са и следващите дейности с родители – тематичните родителски срещи и общностните събития.

Преди използването на методиката за провеждане на родителските срещи, учителят би било добре да премине през обучение за този начин на водене на групова работа с възрастни. Това, за което е добре да се внимава, е запазването на контрол над ситуацията, за да не се превърне срещата в „говорилня“ без резултат или заемането на институционална позиция, която да лиши родителите от възможност да участват пълноценно и автентично. И в двата случая срещата няма да произведе необходимия ефект и вместо да подобри взаимодействието, може да доведе до нарушаване на добрата комуникация между семейството и училището.

Предлаганите планове за родителски срещи са само примерни, макар че са се доказали в практиката като работещи модели. Всяко училище може да разработи собствен подход, в зависимост от спецификата на родителите, с които работи. В някои от петте училища, в които беше прилагана пилотно програмата „Стъпки заедно“, учителите провеждаха изнесени родителски срещи – по местата, в които живеят родителите, когато те се намират далече от населеното място, в което е училището. Тази съпричастност към затрудненията на родителите да бъдат в училището по време, което не е съобразено с техните възможности, както и непринудената неформална обстановка допринасят за изграждане на доверие и за по-голяма готовност за сътрудничество.

Повече информация за изнесена родителска среща може да намерите в [Приложение 2](#) и [Приложение 5](#).

Споделен опит и практики за привличане на родителите [Приложение 1](#).

ВКЛЮЧВАНЕ НА РОДИТЕЛИТЕ В ПРОГРАМАТА „СТЪПКИ ЗАЕДНО“

ПЛАН ЗА ВЪВЕЖДАЩА РОДИТЕЛСКА СРЕЩА

Времетраене: около 60 мин.

Цел: Родителите да се запознаят с Програмата „Стъпки заедно“ и да преживеят нови, включващи елементи от общуването помежду си и с училището (среща в кръг, изслушване на всеки участник, съвместно изработване на правила за работа, даване на обратна връзка).

Подготовка:

- Необходими материали: лепящи листчета; надпис „Ние сме чудесен клас“; флипчарт, маркери; въпросник за детето и семейството (хартиен или онлайн);
- Подреждане на местата за сядане в кръг.

Провеждане:

- Откриване – представяне на класния ръководител и на целите на срещата - осигуряване на сигурна и подкрепяща среда за всеки член на училищната общност чрез участие в Програмата „Стъпки заедно“;
- Представяне на участниците – всеки родител написва на лепящо листче името на детето си и негово качество, с което се гордее. После един след друг родителите се представят със своето име, прочитат написаното на листчето и го залепят под надписа „Ние сме чудесен клас“. Получава се пано от листчетата, а накрая учителят обобщава, че класът е от чудесни деца и целта на Програмата е да запази и развие добри отношения между тях. Препоръчваме, ако вече сте провели с класа активацията СУПЕРКЛАС ОТ СУПЕРГЕРОИ („Стъпки заедно към училище без насилие“, стр. 42), може накратко да запознае родителите с резултатите от нея и така да направи преход към представянето на програмата „Стъпки заедно“.

- Представяне на Програмата на срещата и въвеждане на правила – предлагат се от участниците (изслушване, участие, конфиденциалност и т.н.) и се записват от водещия на флипчарт;
- Представяне на Програмата „Стъпки заедно“ и включването на родителите в нея. Важно е класният ръководител да предложи конкретни начини и дейности, с които родителите да бъдат включени, както и да ги попита на база получената информация как виждат своята роля и заедно да изберат как родителите се включват в Програмата;
- По преценка на класния ръководител или водещия на срещата родителите могат да преминат през един елемент/работилница/дискусия от Програмата по подобие на децата, така че да имат реално преживяване и усещане на ефекта на подобен подход;
- Организационни въпроси;
- Попълване на въпросник за събиране на информация за детето и семейството – всеки родител го попълва индивидуално (на хартиен носител или онлайн – по преценка на училищния екип);
- Обратна връзка – родителите „гласуват“ с вдигане на ръка с вдигнати пръсти „от 1 до 5“ за удовлетвореността си от срещата;
- Закриване – насрочване на първата тематична родителска среща за изработване и приемане на общоучилищните ценности, правила и последици на възстановителния подход.

ПЛАН ЗА ТЕМАТИЧНА РОДИТЕЛСКА СРЕЩА ЗА ИЗРАБОТВАНЕ И ПРИЕМАНЕ НА ЦЕННОСТИ, ПРАВИЛА И ПОСЛЕДИЦИ НА НИВО КЛАС

Времетраене: около 80 мин.

Цел: Активно участие на родителите при изработване и приемане на ценности, правила и последици на класа.

Подготовка:

- Необходими материали: лепящи листчета; флипчарт, маркери;
- Подреждане на местата за сядане в кръг.

Провеждане:

- Откриване – представяне на целите на срещата – участие на родителите в изработване и приемане на ценности, правила и последици на класа;
- Представяне на участниците – всеки родител се представя с името си, родител на кое дете е и кое е най-важното, което иска детето му да научи през тази учебна година;
- Представяне на Програмата на срещата и въвеждане на правила – предлагат се от участниците (изслушване, участие, конфиденциалност и т.н.) и се записват от водещия на флипчарт;
- Мозъчна атака: „Моите 3 най-големи очаквания и 3 най-големи

опасения за детето ми през тази учебна година като част от програмата „Стъпки заедно“ и взаимоотношенията между децата“ – родителите записват по едно очакване/опасение на листче; залепват листчетата на две различни места: Очаквания/ Опасения; водещият ги прочита, обобщава няколко области и записва на флипчарт. Очаквани/възможни области: наличие/липса на информация за учебния и социалния живот на детето; тормоз; добри/лоши приятели и т.н.

Обобщение от водещия:

Програмата „Стъпки заедно“ помага да се случат очакванията и да се избегнат опасностите;

- Представяне на изработените и приетите от учениците ценности, правила и последици на класа. Дискусия с родителите;
- Работа по групи: „Какво ние, родителите, можем да направим, за да подкрепим правилата, разбирането и спазването им от децата?“, „Как семейството и училището си партнират в изграждането на сигурна и подкрепяща среда за децата?“ – участниците се разделят на групи в зависимост от броя на поставените въпроси;
- Представяне на резултатите от работата по групи пред голямата група; дискутиране и допълване на правилата и мерките, например: срокове за уведомяване на/от родителите при отсъствие или проблем; списък на общи дейности за сплотяване на класа (2-3 за годината); процедура за реагиране в случай на конфликт; създаване на екип от родители и ученици, които подкрепят разрешаването на възникнал конфликт, насилие, тормоз в класа или на деца от класа; др.;
- Представяне на училищен план за участие на родителите в Програмата „Стъпки заедно“ – общностни събития, подкрепа на активациите, индивидуални срещи за личния напредък на всеки ученик и т.н.;
- Обратна връзка – родителите „гласуват“ с вдигане на ръка с вдигнати пръсти „от 1 до 5“ за удовлетвореността си от срещата;
- Закриване – насрочване на следващата обща инициатива, например общностно събитие през декември.

ПОДКРЕПА НА ИНДИВИДУАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ВСЯКО ДЕТЕ

Събирането на комплексна информация за академичното, социалното и емоционалното развитие на детето и периодичното ѝ обсъждане с родителите създава у тях усещането, че в училище детето им е сред искрено заинтересовани хора, които го познават добре и са загрижени за него. Това значително повишава доверието им в учителите, както и стимулира желанието им за сътрудничество и намалява риска от конфликти при проблемни ситуации.

Самият процес на събиране на комплексна информация позволява на учителите да наблюдават по-внимателно детето и да откриват силните страни, на които могат да се опрат, ако виждат проблеми в представянето му. Взаимодействието вътре в училищния екип е важно условие за събирането на комплексната информация и предпоставка за по-лесно откриване на решения на различните казуси при взаимодействието както с детето, така и с неговите родители.

Ето защо е важно взаимодействието с родителите за развиване на училищната общност да бъде подкрепено със системна работа на индивидуално ниво, а не само в случай на криза.

Какво включва работата на индивидуално ниво?

■ Създаване на формат за събиране на информацията. Индивидуална карта за обратна връзка на ученика.

Събирането и систематизирането на комплексна информация за всеки ученик много се улеснява, ако се използва един и същ формат от всички учители. Попълването на наблюдения в уеднаквена форма облекчава труда на класния да я подреди и систематизира, както и му помага да види къде липсва информация и да я потърси от съответния учител. Подходяща форма може да е матрица с няколко области на наблюдение – образователна, социална и емоционална, и две насоки – силни страни или с какво детето се справя и зони за подобрене, кое го затруднява и какво може да се предприеме за преодоляване на тези затруднения от учителите и родителите.

Индивидуалната карта за обратна връзка може да е в електронно споделена между учителите форма и всеки от тях да попълва регулярно наблюденията за всяко дете от класа.

■ Наблюдение.

Това е може би най-важната част от целия процес – целенасочено наблюдение на представянето на детето във всяка от областите, като се търси конкретика по всяка тема. Докато това се превърне в автоматизиран навик, се изисква фокусиране на усилията на всеки член на училищния екип, но пък е най-ценният източник на материал за обсъждане с родителите.

■ Документиране на наблюдението.

За пълноценно използване на този инструмент е важно наблюденията на всеки учител своевременно да се отбелязват в индивидуалната карта на всеки ученик. Това може да става при някакъв повод – някаква проява на детето – като е важно да не се пропускат положителните изяви, особено при децата с обичайно проблемно поведение.

■ **Обобщаване на информацията.**

Там, където децата са във взаимодействие с двама-трима преподаватели, обобщаването на информацията за всяко дете не е толкова сложен процес. По-трудно е след начален етап, когато 8-10 и повече учители споделят наблюденията си за всяко дете, а класният трябва да обобщи и представи на родителите тази информация. Точно затова е важно наблюденията да се събират в уеднаквен формат, като това може да става в отделни файлове за всяко дете, до които достъп има всеки учител.

■ **Изпращане на събраната обобщена информация за развитието на детето до двамата родители.**

След като класният ръководител е събрал и обобщил информацията за развитието на детето за съответния период, той я изпраща на двамата родители, за да се запознаят с нея. Обобщението за родителите може да следва формата за събиране на информация или да има друг формат, но е важно в него да бъде спазен баланса и да са отразени както силните, така и проблемните страни в развитието на детето в този период, както и да се запази конкретността на информацията.

■ **График на срещите.**

Заедно с изпращането на обобщената информация класният ръководител изпраща и покана за среща с цел обсъждане на информацията и набелязване на съвместни мерки за подкрепа на детето. За целта той изпраща на родителите предложение за дата и час, когато да се срещнат в рамките на 20 минути. Поканата трябва да дава на родителите възможност да изберат и между други часове по предложение на класния ръководител, ако определеният от него час не е удобен за тях.

■ **Провеждане на срещите.**

Срещите за обсъждане на обобщената информация за развитието на детето се планират да се провеждат по 20 минути, като това се съобщава ясно на родителите. Целта е да се избегне излизането от темата на срещата и навлизането в други теми. Когато родителите знаят, че след изтичането на „техните“ 20 минути идва реда на следващия родител, те са по-склонни да бъдат оперативни. Времето е достатъчно, за да се обсъдят подробностите по предварително изпратената информация и да се набележат последващи действия. Важна е структурата на тази среща, която задължително трябва да започва с позитивна обратна връзка за детето от страна на учителя. Посочването на конкретни примери за положително поведение и постижения на детето успокоява родителите, че учителят не е пристрастен или повърхностен в наблюденията си. Изразяването на положително отношение към усилията на роди-

телите да подкрепят детето също допринася за повишаване на доверието. След обсъждане на положителните страни в напредъка на детето учителят вече може да посочи наблюденията си за проблемните области. И тук много важно е той да покаже доверието си, че детето има ресурси да се справи, а родителите и учителите заедно ще му помогнат да го направи. Ключово в този разговор е учителят да предлага конкретни действия, които родителите да предприемат, за да помогнат на детето да се справи. Фрази като „трябва да направите нещо“ или „говорете с него“ рядко помагат на родителите да се ориентират как точно да помогнат на детето да промени поведението си. За тях е много по-ясно и по-малко обвинително да чуят препоръки като „можете всяка вечер да проверявате дали е сложил всичко необходимо в чантата“, „събуждайте го 15 минути по-рано и закусвайте заедно“, „искайте да ви разказва урока, докато готвите“ или „поговорете какъв спорт иска да тренира и го запишете“. Родителите може да имат своите възражения срещу предложенията, но в такъв случай ще са в ситуация да направят собствени предложения да се справят с проблема. Срещата приключва с финално уточняване на поетите ангажименти от двете страни, благодарност и напомняне, че такава среща ще има отново.

ОСОБЕНОСТИ НА РАБОТАТА С РОДИТЕЛИ НА ДЕЦА В РАЗЛИЧНИТЕ ВЪЗРАСТОВИ ГРУПИ

КАК ДА ИЗПОЛЗВАМЕ АКТИВАЦИИТЕ ЗА УЧЕНИЦИ

При планиране на работата с родители следва да се отчитат спецификите на взаимоотношенията дете-родител в различните възрасти. Напълно естествено и нормално е родителите на ученици в начален етап да са по-близо до децата си и да се включват с по-голям ентузиазъм и желание в съвместни действия с тях, докато родителите на учениците в прогимназиална и гимназиална възраст постепенно да се оттеглят от пряко участие в училищния живот на децата си и да разчитат повече на техния самоконтрол и саморегулация. Целият процес на порастване на детето е процес на отделяне от родителя. Във възрастта, в която младият човек завършва средното си образование, от него се очаква да е напълно самостоятелен. Самите деца с порастването все повече се стремят да се отделят от влиянието на родителите и е добре училището да подкрепя протичането на този процес да става плавно и със здравословно преразпределение на отговорностите. Ето защо включването на родителите на ученици от различните възрастови групи следва да отчита спецификите им:

Родители на ученици I-IV клас

■ Благоприятстващи фактори:

Близо до децата;

Склонни към сътрудничество с училищния екип и с другите родители;

Склонни към приемане на правилата на училището.

■ Предизвикателства:

Възможно е да бъдат свръхпротективни;

Възможно е да са склонни към налагане на собствените виждания. При работа с активациите по програма „Стъпки заедно“ е желателно родителите да бъдат включвани в зависимост от възможностите, които предлага съответната активация. Така децата ще се чувстват подкрепени въщи, а родителите ще имат по-малко съпротиви и дори ще могат да допринасят за прилагане на Програмата. Най-елементарната форма за включване на родителите е съвременното им информиране за провеждането на съответната активация – това е подходящо да се направи при КЛЕТВА СРЕЩУ НАСИЛИЕТО*, ЧЕТИРИТЕ ЪГЪЛА*, ВЕРИГА ОТ ПРИЯТЕЛИ*, КУТИЯ ЗА ПИСЪМЦА*, КАРТИЧКИ „СТЪПКА ПО СТЪПКА“*. При други активации, например ГЪНКИТЕ НА СЪРЦЕТО*, СТЪПКА ПО СТЪПКА* – е подходящо родителите не само да бъдат информирани, но и да бъдат поканени да разгледат създаденото от децата им или и те да допринесат за общия резултат като в ДЪРВО С ПАНДЕЛКИ*. „ГОВОРЕЩАТА“ ПРЪЧКА* може да бъде използвана и по време на родителските срещи, като по този начин родителите ще имат по-ясна представа за преживяването на децата, а и самите те ще открият различен начин на общуване.

Родители на ученици V-VII клас

■ Благоприятстващи фактори:

Познават училищните правила и култура;

Имат нужда от информация и подкрепа при затруднения с подрастващите си деца;

Имат нужда от възможности да прекарват качествено време с подрастващите си деца.

■ Предизвикателства:

Имат затруднения в общуването с подрастващите деца;

Възможно е да са натрупали разочарование от взаимодействието с училището; Възможно е някои от тях да са свръхпротективни или рано оттеглили се от отговорностите си като родители.

Родителите на ученици в прогимназиален етап се нуждаят от подкрепа да осъзнаят, че децата от тази възрастова група имат нужда от гласувано доверие и че разговорът с тях е по-работеща стратегия от съобщаването на факти.

Ето защо информирането за провеждането на активациите при тях е необходимо да бъде придружавано с допълнителни разяснения за целите на активацията и за използваните методи. Това се отнася за активации като „ВЗРИВЯВАНЕ“ НА СТЕРЕОТИПИ*, ФУТБОЛНАТА ТОПКА*, МОИТЕ ЧУВСТВА/ТВОИТЕ ЧУВСТВА*, ПРЕСИЧАНЕ НА ГРАНИЦАТА*, ПРИЯТЕЛСКО БИНГО*, ДЕТЕКТИВИ*, МАШИНА ЗА ВЕРИЖНИ РЕАКЦИИ*. Уместно е родителите да бъдат поканени да

разгледат резултатите от работата на децата по активациите КОЛОНΙΑ НА МАРС* и СТЕНА НА ЖЕЛАНИЯТА*, а за РОДОСЛОВНО ДЪРВО НА КЛАСА* могат да се включат не само с разглеждане, но и с добавяне на нещо към рисунката на детето след обсъждане с него. Много подходящо би било въвеждащата родителска среща и активацията СУПЕРКЛАС ОТ СУПЕРГЕРОИ* да се планират така, че родителите освен да представят качество на детето си, с което се гордеят, да научат и за неговото участие като супергерой.

Родители на ученици VIII-XII клас

■ Благоприятстващи фактори:

Гласуват доверие на детето;

Рядко се намесват в работата на учителите.

■ Предизвикателства:

Рядко се появяват в училище;

Предоверяват се на детето.

Родителите на ученици в гимназиална възраст все по-рядко участват в съвместни дейности със своите деца и това е естествена част от порастването. Същевременно е важно връзката родител-дете да не прекъсва твърде рано, докато подрастващите все още не са в състояние да поемат отговорност за себе си в пълен мащаб. Ето защо активациите дават добра възможност училището да разкрие пред родителите част от живота на детето – чрез информиране (като при ПАПАРАЦИ*, СЕРИЯ ФАКТИ/ЦИТАТИ* и ТЕАТРАЛНИ ТЕХНИКИ*), но и чрез покани за запознаване с резултатите от работата им на живо (като при НАПРАВИ СТЪПКАТА!* и ПУБЛИЧНА РЕЧ*). Като имаме предвид каква голяма част от живота на подрастващите минава във виртуалното пространство и колко рядко там са допускани родителите, активациите СОЦИОЛОЗИ* и ВИДЕОКЛИП* дават възможност за съвместно участие на родители и деца – заслуга на училището, която родителите биха оценили. Особено важно е родителите да бъдат своевременно и пълно информирани за началото, целите и периодичността на активацията РОЗОВ ПЕТЪК*, както и да бъдат поканени въпреки да подкрепят децата си при избора на дрехи/аксесоари за участие. Това би намалило риска от неверни и изопачени тълкувания на дейностите и би предотвратило някои възможни конфликти както между детето и родителите, така и между семейството и училището.

*** НАРЪЧНИК “СТЪПКИ ЗАЕДНО КЪМ УЧИЛИЩЕ БЕЗ НАСИЛИЕ”, СПИСЪК НА АКТИВАЦИИТЕ ПО ВЪЗРАСТ**

Възрастова група 6-9 ГОДИНИ

I-IV КЛАС

Договор	8 страница
Гънките на сърцето	10 страница
Дърво с панделки	12 страница
Четирите тъгла	14 страница
Стъпка по стъпка	16 страница
Верига от приятели	18 страница
Кутия за писъмца	20 страница
Картички „Стъпка по стъпка“	22 страница
Говорещата пръчка	24 страница

Възрастова група 10-13 ГОДИНИ

V-VII КЛАС

Колония на Марс	28 страница
„Взривяване“ на стереотипи	30 страница
Футболната топка	32 страница
Стена на желанията	34 страница
Моите чувства/твоите чувства	36 страница
Родословно дърво на класа	38 страница
Пресичане на границата	40 страница
Суперклас от супергерои	42 страница
Приятелско бинго	44 страница
Детективи	46 страница
Машина за верижни реакции	48 страница

Възрастова група 14-18 ГОДИНИ

VIII-XII КЛАС

Папараци	52 страница
Серия факти/цитати	54 страница
Направи стъпката!	56 страница
Розов петък	58 страница
Публична реч	60 страница
Социолози	62 страница
Видеоклип	64 страница
Театрални техники	66 страница

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

РОДИТЕЛИТЕ – РАВНОПРАВНИ ПАРТНЬОРИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА УЧИЛИЩНИ ЦЕННОСТИ И ПРАВИЛА И СЪЗДАВАНЕ НА СИГУРНА И БЕЗОПАСНА СРЕДА В УЧИЛИЩЕ

Освен чрез въвеждащи и тематични срещи, общностни събития и индивидуални срещи, родителите могат да бъдат въвлечени в програма „Стъпки заедно“ и чрез директното им включване в изработването на училищните правила и ценности, както и в разписването на план за прилагане на механизъм за превенция и противодействие на насилието и тормоза в училище. Такъв подход ангажира родителя както чрез генериране на идеи, така и със стремеж да мотивира себе си и детето си да спазва създадените заедно общоучилищни ценности или ценности на класа. Това би повлияло както на отношението между децата, така и между възрастните – родители и учители. Ако един родител е създал и се е подписал под правилото да използва езика на уважението и зачитането на достойнството в общуването, малко е вероятно да бъде неуважителен и агресивен към член на училищния екип, към друг родител или дете. Ако случайно това се случи, правилото или ценността могат да му бъдат припомнени, както и какво е редно да направи, за да възстанови отново добрата комуникация.

Много често децата и възрастните попадат в социална среда (в случая училищната), в която има правила и разпоредби, които те трябва да спазват, но в чието създаване не са участвали. Много често дори няма разбиране защо дадено правило е необходимо. Въвличането на децата и родителите в създаването на училищните правила повишава разбирането и засилва мотивацията за спазване. Освен това така много по-лесно ще се преодоляват ситуации, които нарушават правилата на общността.

Участието на родителите в създаването на план за прилагане на механизма за превенция и противодействие на насилието и тормоза повишава тяхната осведоменост какво може да направи училището, какви стъпки може да предприеме, какво могат да напра-

вят децата, ако са потърпевши или свидетели, какво може самите те да направят. Процесът на изработване на този план дава възможност деца, родители и учители да си говорят реално за проблемите и заедно да мислят за решенията. Въпреки че този процес е по-труден за моделиране, той носи своите ползи освен чрез личната ангажираност на всеки, то и с възможността да се видят различни гледни точки, да се събере опита на повече хора и да се генерират нестандартни решения.

В рамките на пилотирането на програма „Стъпки заедно“ във всяко от училищата бяха идентифицирани зоните, в които най-често децата са тормозени от други деца. Много често това са по-отдалечени зони или такива, в които поведението на децата не може да бъде забелязано от възрастните. В тези зони бяха създадени специални кътове, които да мотивират децата да се събират, за да общуват, да работят заедно, да учат или да се забавляват. Реализирането на подобна идея е възможно във всяко едно училище. Родителите могат да се включат при откриването на „опасните места“ и в преобразуването им в зони за мирно общуване и учене. От 2017 г. Министерството на образованието разработи и приет **Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование.**

Според Механизма във всяко училище трябва да бъде създаден Координационен съвет, който включва в състава си училищен психолог/педагогически съветник, учители, деца и родители. Успехът на всяка една програма или механизъм в училище е гарантиран само тогава, когато освен директна работа с децата бъдат привлечени и родителите. Подходяща възможност е в Координационния съвет да бъдат поканени да се включат заинтересованите родители и на тях да им се даде реална възможност да участват с мнение, препоръки и конкретни задачи. Тези родители могат да са проводник на идеите и начертаните стъпки и сред другите родители. Те могат да бъдат ангажирани и със събиране на мнения от родителската общност, организирането на кампании и инициативи, комуникация с институции извън училището в случаи на криза, тормоз или насилие. За привличането на родителите като активни участници в Координационния съвет могат да помогнат всички инструменти, предложени в този наръчник.

ПРИЛОЖЕНИЯ

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

СПОДЕЛЕН ОПИТ И ПРАКТИКИ ЗА ПРИВЛИЧАНЕ НА РОДИТЕЛИТЕ КАТО ЧАСТ ОТ ПРОГРАМА „СТЪПКИ ЗАЕДНО“ ОТ ЕКИПА НА СУ „ГЕОРГИ БЕНКОВСКИ“, ТЕТЕВЕН

Проучване на нуждите на родителите

Вече втора поредна учебна година училището ни има план за работа с родители на ниво училищна общност, който включва съвместните ни дейности и инициативи, които планираме да случим заедно през учебната година. За да набележим акцентите в съвместната си работа, първоначално проучваме нуждите на родителите, тъй като споделяме разбирането, че включването на родителите в училищния живот може да бъде ефективно и устойчиво, единствено ако се базира на техните нужди. В тази връзка в началото на две поредни учебни години ние каним родителите да попълнят анкета, която цели да проучи нуждите им относно общуването родители-учители и подобряване на връзката семейство-училище. В следствие на допитването ние подбираме успешни и работещи подходи за общуване с родителите, а също така имаме възможност да разберем какво е важно за тях, каква информация биха искали да получават, какви умения биха искали да развиваме заедно с децата и как да осъществяваме комуникацията помежду си. Да не пропускаме и факта, че родителите са огромен ресурс за училището и от тяхна страна могат да дойдат идеи и подкрепа за много полезни дейности както за подобряване на взаимодействието между училището и семейството, така и за развитието на училищната общност като цяло.

Родителските срещи

Водени от разбирането, че традиционните родителски срещи не са особено ефективни, направихме съществена крачка към въвеждане и реализиране на различен формат на родителските срещи

– както въвеждащи, така и тематични, с по-добра подготовка и организация. Следвахме простичкия план на четирите „п“-та: планиране, покана, подготовка на физическата среда, провеждане. Отворихме пространство за споделяне и създадохме условия родителите да разговарят с учителите не само по ежедневни организационни и административни въпроси или възникнали проблеми, но и по ценностните въпроси. Важното за нас като екип и за родителите е, че в центъра винаги е детето. Една от родителските ни тематични срещи протече под надслов „Успехът е въпрос на избор“ – разгледахме важни въпроси, свързани с кариерното ориентиране и развитие на нашите възпитаници. С родителите на учениците от ромската общност пък проведохме тематични срещи на тема „Активни родители за успешни деца“, в които обсъдихме значимостта на образованието и продължаването му в гимназиален етап. Запознахме родителите с това „Как да стимулираме емоционалната интелигентност на децата“ и проиграхме с тях възможните варианти. В съвместна дейност с екипа по прилагане на училищната иновация реализирахме и „Дигитален компас“, където поставихме на вниманието на родителите необходимостта от повишаване на медийната грамотност както на децата, така и на възрастните в днешния дигитален свят.

Общностните събития

Открихме, че общностните събития с участието на родители са отличен инструмент за взаимно опознаване и създаване на неформални връзки между всички членове на училищната общност – ученици, родители, учители, непедagogически състав. Ангажирайки родителите с тези малки празници, на тях им се даде възможност да общуват помежду си, с децата си и с учителите по неформален, но структуриран начин, така че да имат общи позитивни преживявания, споделени емоции и усещане за общност.

По време на тези събития търсехме и открихме възможности за сътрудничество и взаимопомощ. Било то чрез четенето и готвенето с бащите в Седмицата на бащата, чрез приготвянето на лакомства за училищния базар „Нашата вкусна Коледа“, чрез грижите за подобряване на средата или озеленяване – „Заедно се грижим за общия ни дом“, чрез голямата екскурзоводска разходка на бъдещите петокласници и осмокласници и техните родители в „Седмицата на отворените врати“, както и чрез организираните отборни игри и щафети с участието на родителите и деца във „Фамилатлон“ – празник на семейството, спорта и здравословния начин на живот. Взаимното опознаване на родителите и представянето им откъм „добрите им страни“, умения, знания и интереси се оказаха основа за изграждане на доверие между тях. Това свали напрежението на родителите от неизвестността сред кого са попаднали и дори повиши нагласите им за сътрудничество. Провеждането на тези

дейности, в които родителите не са само публика, но и активни участници, от чието взаимодействие зависи крайният резултат, се оказа правилен избор.

Приобщаването на родителите към училищната общност е процес, в който различните майки и бащи се включват постепенно, съобразно собствените си нагласи, а те зависят от личния им опит, конкретната житейска ситуация, в която се намират, характеристиките им особености и т.н. Важно е учителите да имат съзнанието за този процес на включване, да го следят и управляват с постепенно разширяване на кръга на привлечените родители и да не губят мотивацията си при временен неуспех.

Отчитайки своите успехи, но и знаейки, че винаги има какво още да се направи в посока прилагане на подходящи форми за взаимодействието с родителите, планираме да въведем една по-различна форма на обратна връзка след всяко едно общностно събитие, която да изкаже благодарност за участието, но и да напомни, че вълнуващите и приятни преживявания тепърва предстоят.

ПРИЛОЖЕНИЕ 2

ИЗНЕСЕНИ РОДИТЕЛСКИ СРЕЩИ – НОВ ОПИТ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С РОДИТЕЛИТЕ В СУ „ХРИСТО СМИРНЕНСКИ“*, ИСКЪР

**СУ „Христо Смирненски“, Искър, е средищно училище, в което се обучават 333 ученици от четири населени места: град Искър – ученици от 1. до 12. клас, село Д. Луковит – ученици от 5. до 12. клас, село Писарово – ученици от 1. до 12. клас, и село Староселци – ученици от 1. до 12. клас (поради закриване на училището в селото).*

Защо го правим

Училищният екип се сблъсква с трудната или в някои случаи дори липсващата възможност за комуникация с част от родителите на ученици от две от населените места. Причините, поради които родителите не посещават училището за участие в родителски срещи или при покана за индивидуална среща, са:

- Липса на удобен транспорт между населените места и ограничени финансови средства на семействата;
- Слаба комуникация между родителите и класните ръководители;
- Липса на мотивация на родителите за взаимодействие с училището;
- Липса на интерес към училищния живот;
- Повечето ученици се отглеждат от техните баби, дядовци и роднини, тъй като родителите им са в чужбина.

Вземайки предвид тези факти и силното желание на екипа на СУ „Христо Смирненски“ за достигане до всички родители и привличането им като ангажирана страна в обучението на техните деца, ръководството на училището взе решение да се организират изнесени родителски срещи в населените места, от които са родителите, които не посещават училището.

Къде, кога и как

Планирани бяха родителски срещи в с. Староселци и с. Писарово със съдействието на кметовете на селата както за осигуряване на зали, така и за тяхното активно присъствие. Класните ръководители на учениците от 5. до 12. клас подготвиха покани до родителите, в които конкретизираха място на провеждане, времетраене и цел на срещата. Тъй като част от родителите са неграмотни, в организацията се включиха и двама образователни медиатори, които персонално връчиха поканите на родителите и активно консултираха възрастните настойници на учениците.

Цел

Цел на срещата беше повишаване на доверието между родители и учители, подобряване на взаимодействието семейство-училище и информиране на родителите.

Теми

Темите, които бяха обсъдени:

- приемане на действия за сътрудничество и съвместна дейност за обучението, възпитанието и социализацията на учениците;
- характерните особености на възрастта на учениците и как възрастните могат да ги подкрепят;
- основни правила за поведение и ценности на учениците;
- спазване на Правилника за устройството и дейността на училището за учебната 2021-2022 г.;
- здравно-профилактичната дейност с цел превенция на разпространението на вирусни инфекции.

Участници в срещата

На срещата присъстваха:

- кметове на с. Писарово и с. Староселци;
- заместник директор „Учебна дейност“, класни ръководители, образователни медиатори;
- родители – 50% присъствие на родители на ученици от с. Староселци, 60% присъствие на родители на ученици от с. Писарово.

Обратна връзка от родителите

- Присъстващите родители бяха видимо доволни;
- Някои от тях изразиха задоволство от инициативата за провеждането на изнесените родителски срещи;
- Усещането за грижата към учениците внесе успокоение у родителите;

- Посещението на училищния екип на място бе прието като уважение и зачитане на нуждите на родителите от информираност и съпричастност.

Обратна връзка от училищния екип

След успеха и удовлетворението от тази първа изнесена родителска среща екипът на СУ „Христо Смирненски“ реши да продължи с провеждането и на следващи подобни, като възможност за контакт с родителите, които не посещават училището, но са също толкова важни за развитието на децата и училищната общност.

По подобен модел може да се организира и изнесено общностно събитие като част от политиката за системно взаимодействие с родителите и с цел включване на родителите, които нямат физическа, финансова или друга възможност да посещават училището, но също биха се радвали да са част от училищната общност.

Екипът на СУ „Христо Смирненски“ планира включването на подобна дейност и организиране на училищно-семеен празници, училищни концерти и представления в селата Староселци и Писарово.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

ВЪВЕЖДАЩА РОДИТЕЛСКА СРЕЩА – ПМГ „ПРОФ. ЕМАНУИЛ ИВАНОВ“, КЮСТЕНДИЛ*

**В ПМГ „Проф. Емануил Иванов“, Кюстендил, се обучават ученици от 5. до 12. клас. Като част от програма „Стъпки заедно“ и с цел активното включване на родителите екипът на училището реши да проведе въвеждаща родителска среща за родителите на учениците от 5. клас, които са за първа година в училището.*

Защо го правим

За всички деца периодът на преминаване от начален към прогимназиален етап е изключително ключов и съпроводен с множество предизвикателства. В 5. клас децата се изправят пред нов модел на преподаване – от един основен учител по всички предмети до 4. клас те започват да се срещат с различни преподаватели по всеки предмет, всеки със своя стил на преподаване и изисквания. Също така децата получават възможност да са по-самостоятелни, което предполага и повече отговорности. И не на последно място, това е и моментът, в който децата започват да навлизат в пубертета, което е свързано с множество промени във физическото и емоционалното им състояние. Децата, които започват 5. клас в ПМГ, са изправени и пред още едно предизвикателство – промяна на училищната среда, съучениците от приятелския кръг. По тази причина е много важно да се подходи със специално внимание и да се окаже нужната подкрепа на децата и техните родители.

Цел

Целите: да се опознаят родители и учители; да се направи първа крачка към изграждане на класна общност; да се идентифицират притесненията и очакванията на родителите; родителите да се запознаят със спецификите на развитие на децата в този период от

израстването им, както и по какъв начин могат да бъдат подкрепени от значимите за тях възрастни – родители и учители.

Кога и къде

Родителската срещата беше проведена в началото на учебната година в залата за срещи и събития на училището. Подобен формат на среща винаги предполага възможността всички участници да се виждат и да са равнопоставени в разговора, което изисква те да са в кръг. Пространството, което беше избрано, даваше тази възможност и позволяваше включването на всички родители от един клас и повечето от преподавателите, които им преподават в 5. клас, класния ръководител, директора на училището и училищния психолог.

Как

Откриване: класният ръководител откри срещата, като представи себе си и екипа на училището и разказа как ще протече срещата.

Споделяне: за да се опознаят родители и учители и да се създаде спокойна и приятна атмосфера, всеки родител се представяше с името си, на кого е родител и отговаряше на въпроса „С какво най-много се гордея с моето дете“. Училищният екип също участва в споделянето, като представи себе си и отговори на въпроса през ролята си на родител. Това създаде много доверие между всички участници, защото родители и учители научиха за интересите, хобитата и силните страни на децата си в класа през споделянето на техните родители. Родителите видяха в лицето на учителите на децата им едни загрижени и ангажирани професионалисти, които също като тях са и родители. В случай че някой член на училищния екип не е родител, може да участва в споделянето като разкаже с какво са се гордеели неговите родители, когато е бил дете.

Особености на развитието: за да се засили спокойствието и да се намали тревожността на родителите, те бяха преведени през особеностите на развитие на децата в 5-ти клас; какви са промените, през които преминават – емоционално и физическо развитие; как постепенно приемат ролята на възрастни; каква е ролята на приятелите и средата; какви са нуждите на децата; как родителите могат да ги подкрепят у дома, а учителите – в училище; как да растат самостоятелни и отговорни. Родителите споделяха своите наблюдения и притеснения и получаваха подкрепа от другите родители и от учителите. Получи се приятен разговор и споделяне на опит.

Очаквания и притеснения: за спокойното и успешно протичане на

учебната година за децата е добре още в началото учителите да са наясно какви са очакванията и притесненията на родителите, а родителите да знаят какви са възможностите училището да отговори на тези очаквания и притеснения и с какво самите те могат да допринесат. Изграждането на класна общност се постига чрез общи усилия на учителите и родителите и е важно учителите също да знаят на каква подкрепа могат да разчитат, както и с какво родителите могат да се включат. За целта всички родители на индивидуални листчета записаха какво очакват за децата си през тази учебна година, какви са техните притеснения и с какво могат те да се включат. Класният ръководител обобщи написаното от всички. В рамките на срещата беше изразена молба от един родител за подкрепа в приобщаването на детето му в класа и се зароди идеята родителите да измислят и организират споделено преживяване извън училище за всички деца, родители и класния ръководител.

Закриване: Срещата приключи с кратка обратна връзка от всички участници за самата среща през въпроса „Какви са емоциите и впечатленията, с които си тръгвам от срещата“ и със заключителни думи от класния ръководител.

Обратна връзка от родителите

Родителите споделиха, че такъв формат на родителската среща е бил много интересен и полезен за тях. Успели са да опознаят останалите родители и да научат повече за децата в класа, както и че са получили ценна информация за развитието на собственото им дете. За тях също така е било ценно, че са се запознали с всички учители и че знаят какво могат да очакват и как да търсят подкрепа от тях. Биха се радвали отново да участват в такива срещи.

Обратна връзка от училищния екип

Участниците в срещата харесаха формата, защото опознаха родителите на своите ученици и научиха повече и за децата. Изградиха по-близка и доверена връзка с родителите и видяха в тяхно лице партньор.

Желанието на училищния екип е да продължи да организира въвеждащи родителски срещи за родителите на деца в 5. клас и 8. клас.

ПРИЛОЖЕНИЕ 4

ОБЩНОСТНИ СЪБИТИЯ

Като част от програма „Стъпки заедно“ в училищата, включени в нея, се проведеха различни общностни събития с цел активното включване на родителите, повишаването на доверието, изграждането на партньорски отношения между семейството и училището и развиването на една сплотена училищна общност. Ето някои от организирани събития:

СУ „Христо Смирненски“, Искър

Спортен празник „Спортувай и се забавлявай, да раздвижим родителите“ – футболна среща на ученици от 4. клас срещу бащи

Футболната среща събира в двора на училището всички родители и ученици не само от 4. клас, а от цялото училище. Поканата за празника е написана индивидуално до всеки родител – както от училището, така и от неговото дете, което силно мотивира родителите да се включат. Отборът на татковците е облечен в специално изработени тениски с надпис „Супер татко – на супер дете/деца“. В отбора на децата са включени всички момичета и момчета, които имат желание (по време на играта се сменят, така че всеки да може да участва). Родителите, които не участват във футболното състезание, са поканени да се включат в други игри, както и да донесат почерпка за всички. Празникът завършва с медали за всички.

Великденски конкурс/състезание

Двете инициативи имат за цел да създадат споделено преживяване за децата и техните майки, баби и дядовци и заедно с това да развиват в децата здравословни навици на хранене и познаване на традициите.

Конкурс за „Най-красиво великденско яйце“ – традиции и представяне на нови техники за декорация.

Кулинарно състезание с участието на мама, татко, баба или дядо под надслов „Да приготвим вкусна и здравословна салата“.

СУ „Георги Бенковски“, Тетевен

„Нашата вкусна Коледа“ – кулинарно ателие с участието на родители и благотворителен базар

Родители, деца и учители заедно изработват коледни сладки, кексове, баници, питки и други коледни вкусоти, които децата продават на благотворителен базар. Средствата, събрани от базара, са с цел подпомагане на деца и семейства от училището в затруднено положение.

Желанието на екипа на училището с това събитие е да се изгради училищна общност, в която са споделени ценности като грижа, уважение и съпричастност.

„Заедно се грижим за общия си дом“ – съвместни дейности по облагородяване на училищното дворно пространство

Съвместна инициатива за родители, деца и учители, в която всеки през своя опит и умения допринася за превръщането на двора на училището в приятно и добре поддържано пространство за игри, спорт, учене и общуване.

ПМГ „Проф. Емануил Иванов“, Кюстендил

Провеждане на открит дебат с родители и ученици, съвместно с Клуба по дебати на ПМГ

Училищният екип вярва, че мнението на учениците и тяхната гледна точка е важна и трябва да се чува, затова подкрепя своите възпитаници да развиват своите умение и потенциал във воденето на дебат, защитаване и аргументиране на мнение, разсъждаване и търсене на различни гледни точки в Клуб по дебати – той е асоцииран член на Асоциация Дебати-България и участва в различни състезания и инициативи.

За да предизвика родителите и да ги насърчи да бъдат не само публика, а и участници, Клубът по дебати, подкрепени от своя ръководител, провеждат открит дебат между родители и ученици. Подобна среща не само показва на родителите, какви умения развиват техните деца, а им дава и възможност да разберат каква е позицията на децата по различни теми. Децата, от своя страна, чуват гледната точка на възрастните и това води до много повече сближаване, доверие и пълноценна комуникация.

СУ „Св. Св. Кирил и Методий“, Завет

Споделена коледа – украсяване на коледното дърво в град Завет
В СУ „Св. Св. Кирил и Методий“ учениците са насърчавани от свои-

те учители да допринасят и да са активни участници в местната общност. Училището е неразделна част от широката общност на града и като такава има своя принос и роля. По идея на учителите, учениците и техните родители са поканени да се включат в украсяване на коледно дърво в центъра на града. Освен приятно преживяване, това събитие отправя много важно послание, че всички можем заедно да се грижим за красива и безопасна среда около нас.

Кампания „Нашата градина, любимото ни място в училище”

Учители и ученици инициират кампания по озеленяване на двора на училището, засаждане на 25 дръвчета и цветя в рамките на три събития през цялата учебна година. В акциите са поканени да участват активно и родителите, които помагат в организирането на дейностите. Всеки допринася с каквото може и участва в създаването на споделено и зелено пространство за всички от общността, но най-вече за децата, които ежедневно използват двора. За включването на родителите в подобни дейности е ключово да им се даде възможност да участват по начин, който е възможен за тях. Някой допринасят със средства, други – с умения и труд, трети – с материали и контакти. Така всеки е включен и не се чувства изолиран или неспособен. За децата е изключително важно да подобряват средата, в която учат, и много повече се грижат за нея, когато я създават заедно със своите родители и учители.

ПРИЛОЖЕНИЕ 5

ПРИМЕРЕН ТЕКСТ НА ПОКАНА ЗА ИЗНЕСЕНА РОДИТЕЛСКА СРЕЩА 5-12. КЛАС

„Добре дошли, родители!“

Уважаема госпожо ...,

Уважаеми господин ...,

Предстои ни заедно да преминем през една година, в която децата от нашия клас ще преживеят бурни промени, ще откриват себе си по нов начин и ще търсят мястото си сред другите. Вие – техните родители, ще откривате радостта да общувате с един порастващ човек и ще търсите трудния баланс между подкрепата за уменията му да отстоява себе си и уменията да спазва общи правила.

За да можем учители и родители да си партнираме успешно в този период от живота на вашето дете, ви каним на първа изнесена родителска среща в с. Староселци „Добре дошли, родители!“, по време на която:

- Ще се срещнем, ще поговорим за вашите деца и взаимно ще повишим доверието помежду си;
- Ще поговорим за характерните особености на възрастта на децата ви и как ние, възрастните, можем да им помогнем;
- Ще обсъдим основните правила и ценности на вашите деца;
- Ще ви запознаем с Правилника за устройството и дейността на училището за учебната 2021-2022 г.;
- Ще поговорим за здравно-профилактичната дейност с цел превенция на разпространението на вирусни инфекции.

Заповядайте на 15.10.2021 г. от 17:00 ч. до 18:00 ч. в салона на НЧ „П. Р. Славейков 1926“, с. Староселци.

И двамата родители са добре дошли!

С уважение: ...

Класен ръководител на ... клас

ПРИЛОЖЕНИЕ 6

ПОКАНА ЗА ОБЩНОСТНО СЪБИТИЕ СУ „ХРИСТО СМИРНЕНСКИ“, ИСКЪР

Скъпи родители,

През месец май винаги има седмица на физическата активност и спорт.

На 13 май от 16.00 часа в СУ „Христо Смирненски“ ще се проведе Фамилатлон – спортен празник „Спортувай и се забавлявай, да раздвижим родителите“: футболна среща на ученици от 4 а клас срещу бащи.

Мили татко,

Предизвиквам те и те каня на футболна среща и нека по-добрият победи.

Мила мамо,

Заповядай на футболната среща ученици срещу родители, за да подкрепиш мен и моя супертатко.

(текстът в червено се пише от всяко дете)

ПРИЛОЖЕНИЕ 7

АНКЕТА ЗА РОДИТЕЛИ СУ „ГЕОРГИ БЕНКОВСКИ“, ТЕТЕВЕН

АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ ЗА НАГЛАСИТЕ НА РОДИТЕЛИТЕ НА СЕДМО-
КЛАСНИЦИ ЗА ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА ОБУЧЕНИЕТО НА УЧЕНИЦИТЕ
СЛЕД СЕДМИ КЛАС

Уважаеми родители, настоящето анкетно проучване е доброволно и анонимно и цели да проучи нагласите ви относно продължаване на обучението на вашето дете/вашиите деца след седми клас.

„Анонимно“ означава, че вие никъде няма да пишете вашите имена, имената на вашите деца или каквото и да е друго, по което ние да можем да разберем кои сте.

Училищният ни екип държи изключително много на вашето мнение. Вие сте ни дали да се грижим за най-скъпото ви – вашите деца, и ние искаме да го направим по най-добрия възможен начин. Затова трябва да ни помогнете, като попълните тази анкета. Ще ви отнеме между 3 и 5 минути.

Молим за вашето разбиране, внимание и подкрепа. Имаме нужда всички родители на деца в 7. клас да попълнят анкетата – затова всеки един от вас е много ценен.

Ние знаем, че майките сте тези, които най-вече се грижите за образованието на вашите деца. Знаем обаче, че решението къде да продължи да учи детето ви се взема заедно с бащите и децата, както с всеки друг, който иска вашите деца да бъдат добре образовани и да имат успешен живот.

Отговорите ви са ни необходими, за да подобрим работата си по изграждане на позитивна подкрепяща училищна среда, така че вашите деца да растат щастливи, усмихнати и свободни и да пораснат като най-добрите възрастни, които могат да станат.

С уважение,

...

1. Решихте ли вече къде ще продължи образованието си в гимназиален етап вашето дете? Моля, отбележете само един отговор.

а/ Да. Вече сме се ориентирали. (Преминаване към въпрос 3)

б/ Все още не.

в/ Изобщо не сме обсъждали този въпрос.

г/ Друго:

2. Ако отговорът ви е „все още не“ или „изобщо не сме обсъждали този въпрос“, какви са причините да не сте взели решение?

Можете да изберете всеки отговор, който се отнася до вас.

а/ Нямаме достатъчно информация за предлаганите профили и специалности в различните учебни заведения.

б/ Все още е рано да мислим по тази тема. Важно е как ще се представи детето ми на изпитите по български език и литература и математика.

в/ Имаме различни позиции с моето дете и не можем да постигнем съгласие.

г/ Друго:

3. Как се информирате за предлаганите възможности за обучението на учениците след 7. клас?

Можете да изберете всеки отговор, който се отнася до вас.

а/ От ръководството и учителите в училището, в което се обучава към момента детето/децата ми на организираният родителски срещи.

б/ От сайтовете и официалните Facebook страници на училищата, които предлагат прием след седми клас.

в/ От други родители и съученици на детето/децата ми.

г/ Друго:

4. Бихте ли записали детето/децата си в някои от предлаганите профили и специалности от професии в СУ „Георги Бенковски“. Профил „Софтуерни и хардуерни науки“ с интензивно изучаване на английски език; специалност „Икономическа информатика“ или специалност „Организация на хотелиерството“ с разширено изучаване на английски език?

Моля, изберете само един отговор.

а/ Да.

б/ Не. (Преминаване към въпрос 6)

в/ Друго:

5. Ако отговорът ви на предходния въпрос е „да“, в кой/коя от про-

филите/специалностите бихте записали вашето дете?

Моля, изберете само един отговор.

а/ Профил „Софтуерни и хардуерни науки“ с интензивно изучаване на английски език.

б/ Професия „Икономист-информатик“, специалност „Икономическа информатика“ с разширено изучаване на английски език.

в/ Професия „Хотелиер“, специалност „Организация на хотелиерството“ с разширено изучаване на английски език.

Преминаване към въпрос 7

6. Ако отговорът на четвърти въпрос е „не“, какви са причините да потърсите друго училище за вашето дете след седми клас?

Можете да изберете всеки отговор, който се отнася до вас.

а/ Интересуваме се от други профили и специалности.

б/ Търсим училище с по-добра материална база.

в/ Търсим училище с по-квалифициран педагогически персонал.

г/ Търсим училище с по-позитивна и стимулираща ученето училищна среда.

д/ Търсим училище, което предлага по-добри възможности за извънкласни дейности и инициативи.

е/ Планираме преместване на цялото семейство извън Тетевен.

ж/ Друго:

7. В случай, че се интересувате от други профили/специалности от професии, какви са те?

Можете да изберете всеки отговор, който се отнася до вас.

а/ Езиков профил.

б/ Природоматематически профил.

в/ Хуманитарен профил.

г/ Профил/специалност в областта на изкуствата.

д/ Профил „Спорт“.

е/ Обучение по други професии:

ж/ Друго:

Кратка информация за вас

ТЕЗИ ВЪПРОСИ НЕ СА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ, НО ЩЕ ВИ БЪДЕМ МНОГО БЛАГОДАРНИ ДА НИ КАЖЕТЕ МАЛКО ПОВЕЧЕ ЗА ВАС. ПОДЧЕРТАВАМЕ ОТНОВО, ЧЕ НЯМА ДА ИСКАМЕ ОТ ВАС ДА ПИШЕТЕ ИМЕНАТА СИ, НИТО ТЕЗИ НА ВАШИТЕ ДЕЦА, ТОЕСТ, НИЕ НЯМА ДА ЗНАЕМ КОЙ ПОПЪЛВА ТАЗИ АНКЕТА.

8. Моля, отбележете вашия пол:

а/ мъж

б/ жена

9. Моля, отбележете вашата възраст:

а/ под 30 години

б/ между 31 и 40 години

в/ между 41 и 50 години

г/ над 50 години

10. Вашето образование е:

Отбележете само едно от изброените

а/ висше (магистър, бакалавър)

б/ средно

в/ основно

г/ по-ниско от основно

11. Моля, споделете, ако имате някакви препоръки към училищния екип:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Благодарим за споделената обратна връзка и
за отделеното време!

ПРИЛОЖЕНИЕ 8

ГОДИШЕН ПЛАН ЗА РАБОТА С РОДИТЕЛИ СУ „СВ. СВЕТИ КИРИЛ И МЕТОДИЙ“, ЗАВЕТ

ПРОГРАМА ЗА ПРИОБЩАВАНЕ НА РОДИТЕЛИТЕ КЪМ ОБРАЗОВА- ТЕЛНИЯ ПРОЦЕС И ЗАСИЛВАНЕ УЧАСТИЕТО ИМ В УЧИЛИЩНИЯ ЖИВОТ

Настоящата програма е приета на заседание на ПС с протокол №11/10.09.2021 г. на основание чл. 263, ал. 1, т. 2 от ЗПУО.

Изглежда естествено родителите да бъдат ангажирани в живота на децата си, когато децата са съвсем малки, но всъщност процесът на въвличане на родителите продължава и след като те тръгнат на училище. Често се случва партньорството между учителите и родителите да се породи спонтанно, но за да има по-добър ефект, този процес трябва да бъде управляван.

През последните години динамичните промени във всички области на съвременния живот неизбежно поставят на дневен ред активното участие на родители и роднини в училищния живот. Непредвиденото дистанционно обучение даде възможност на немалка част от родителите реално да наблюдават как протича учебният процес. Те се запознаха от първо лице с всекидневните предизвикателства, с които се сблъскват учителите, и проследиха по-отблизо трудностите, които децата срещат при усвояване на учебния материал.

Ето затова е важно да покажем на родителите, че са желани в училище и тяхното участие е приветствано. Колкото по-ведри занимания с родителите планираме, толкова по-приятно за тях ще е в училище.

ПРОГРАМА за приобщаване на родителите към образователния процес и засилване участието им в училищния живот през учебната 2021/2022 г.

Цели

1. Изграждане на доверие и подобряване на партньорството между училището и семейството на базата на взаимно разбиране

2. Привличане на родителите към училищния живот, засилване ролята на родителите при подготовката и участието на децата в училище.
3. Повишаване на ефективността на процеса на възпитание и обучение в условията на дистанционно обучение – споделяне на отговорностите и обединяване усилията за качествено образование.
4. Поддържане на позитивна училищна атмосфера, носеща спокойствие и удовлетвореност както на учители и ученици, така и на родители.

Задачи

1. Формиране на училищна политика за сътрудничество между училището и родителите.
2. Привличане на родителите като съмишленици и участници в училищните инициативи.
3. Консултиране на родителите за активно участие във вземането на решения, засягащи учебния процес.
4. Осъществяване на диалог между родители и учители чрез разнообразни форми на комуникация.

Целева група

1. родители
2. ученици
3. учители и други заинтересовани страни

Дейности за осъществяване (Таблица)

Очаквани резултати

Реализирането на дейностите от Програмата за приобщаване на родителите към образователния процес и засилване участието им в училищния живот през учебната 2021/2022 г. се очакват да доведат до следните резултати:

1. Добро сътрудничество между родители и учители за постигане на резултати в обучението и възпитанието на учениците.
2. Преодоляване на пасивност и скептицизъм на родителите по отношение на възможностите на училището да предложи интересни и полезни за децата извънкласни форми за изява.
3. Активно участие на голям брой родители в дейности и в извънкласни форми, съвместно с децата си.
4. Гарантиран равен и качествен достъп на учениците до образование чрез подобряване на образователната среда.
5. Постигнати по-високи резултати от НВО в 4. и 7. клас.
6. Повишено взаимно доверие между родители и учители, приемане и осъзнаване на различните роли в общата благородна цел – развитието и изграждането на млади личности с градивни цели, осъзнат и осмислен живот.

Дейност	Отговорни лица	Срок
Анкетно проучване на нагласите и очакванията на родителите в началото на учебната 2021/2022 година.	Кл. ръководители Резултатите обобщава	Октомври, 2021.
Подготовка, организиране и провеждане на въвеждащи родителски срещи.	Кл. ръководители, учители	Октомври, 2021.
Подготовка, организиране и провеждане на тематични родителски срещи /за родителите на ученици от I, IV, V, VII, VIII и X клас/. Темите се подбират спрямо интересите на родителите и специфичните нужди на всеки етап на обучението.	Кл. ръководители, учители	Учебната 2021/2022 година.
Подготовка, организиране и провеждане на общностни събития с участието на родители. - Фамилиада - Празник на спорта, здравето и семейството; - „Бъдещата професия на моето дете“ – среща разговор с родителите на VII и X клас; - Споделена коледа – нека заедно украсим Коледната елха в гр. Завет - Ден на отворените врати. - Доброволна инициатива за отблягодаряване на учебната база.	Всички педагог. специалисти. Кл. ръководители Учители	Учебната 2021/2022 година.
Включване на родители в училищни комисии при провеждане на конкурси и състезания и други.	Кл. ръководители	Учебната 2021/2022 година.
Мотивиране и стимулиране на родители чрез почетно звание – „Отговорен родител“.	Кл. ръководители	Учебната 2021/2022 година.
Включване на родители в празници, тържества и проекти.	Кл. ръководители	Учебната 2021/2022 година.

unicef

за всяко дете

Асоциация Родители

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ И ВКЛЮЧВАНЕ НА РОДИТЕЛИТЕ В ПРОГРАМА „СТЪПКИ ЗАЕДНО“

Наръчник за учители и професионалисти